

Correctievoorschrift VWO

2007

afnametijdstip 1

culturele en kunstzinnige vorming 2

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o. Voorts heeft de CEVO op grond van artikel 39 van dit Besluit de *Regeling beoordeling centraal examen* vastgesteld (CEVO-02-806 van 17 juni 2002 en bekendgemaakt in Uitleg Gele katern nr 18 van 31 juli 2002).

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven en het proces verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door de CEVO.
- 1a De directeur kan een tweede corrector aanwijzen. In dat geval dient in dit correctievoorschrift voor "gecommitteerde" telkens te worden gelezen "tweede corrector".
Indien de directeur geen tweede corrector aanwijst zijn de betreffende bepalingen niet van toepassing.

- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces verbaal en de regels voor het bepalen van de cijfers onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door de CEVO.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Komen zij daarbij niet tot overeenstemming dan wordt het aantal scorepunten bepaald op het rekenkundig gemiddelde van het door ieder van hen voorgestelde aantal scorepunten, zo nodig naar boven afgerond.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de CEVO-regeling van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
 - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
 - 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.

- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
 - 5 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
 - 6 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan de CEVO. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
 - 7 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
 - 8 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Indien geen tweede corrector is aangewezen stelt de examinerator de score vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer die de school heeft vastgesteld.
De CEVO zal een waarde voor de normeringsterm N bekend maken, die zou hebben gegolden, als deze toets als centraal examen was afgenomen.

NB Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 71 scorepunten worden behaald.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Blok 1

1 maximumscore 3

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

De christelijke heilsvisie gaat uit van de gedachte dat de geschiedenis van de mensheid een (lineaire) geschiedenis is met een duidelijk begin en einde, gecentreerd om de figuur van Christus:

- Schepping (zondeval, erfzonde): God schiep (hemel en aarde en) de eerste mensen, Adam en Eva. Zij leefden in (de volmaaktheid van) het (aards) paradijs tot zij door de duivel werden verleid tot ongehoorzaamheid aan God. Vanwege deze 'zondeval' moesten zij het paradijs verlaten. De schuld ging als 'erfzonde' over op de hele mensheid 1
- Verlossing: Gods Zoon Christus kwam op aarde om de mensheid te verlossen van deze erfzonde, door mens te worden en aan het kruis te sterven (en hij beloofde dat hij aan het einde der tijden terug zou komen op aarde) 1
- Laatste Oordeel: Aan het einde der tijden zal Christus opnieuw op aarde komen om te oordelen over levenden en doden. Wie goed geleefd heeft en/of berouw heeft getoond over zijn zonden, krijgt het eeuwige leven of eeuwige gelukzaligheid bij God in de hemel (ofwel: in het herstelde paradijs). Wie in de zonde heeft volhard (wordt uit Gods aangezicht verwijderd. Hem) wacht de eeuwige verdoemenis in de hel 1

2 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

Het leven was kort en hard (gemiddelde levensverwachting van ongeveer 35 jaar): hoge kindersterfte, hongersnood, oorlog, ziekten en/of epidemieën, dus de dood was altijd nabij.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

3 maximumscore 4

vier van de volgende:

- Links en rechts in de bovenste strook kondigen engelen met bazuinen de komst van Christus aan.
- In het midden is Christus afgebeeld als rechter, die naar boven en naar beneden wijst, naar hemel en hel.
- Aan Christus' rechterzijde zijn de heiligen en uitverkorenen verzameld (die naar de hemel gaan).
- Aan zijn linkerzijde worden de zondaars door duivels naar de hel geleid.
- Links onder de tekstband (onder de voeten van Christus) zie je op een hellende lijn figuren die uit hun doodskist komen. Het zijn de doden die bij het Laatste Oordeel weer tot leven worden gewekt.
- Linksonder stelt een rij bogen de hemel voor (het Hemelse Jeruzalem, met torens en kruisen) met heiligen (met Abraham in het midden) met aureolen en/of attributen (zoals profeten met een perkamentrol, wijze maagden met hun lamp).

per juist antwoord

1

4 maximumscore 3

drie van de volgende:

- Christus is centraal afgebeeld (in een mandorla) en is groter dan de rest. Hierdoor is direct duidelijk dat hij de belangrijkste figuur is.
- Een schematische indeling in horizontale stroken zorgt dat je de verschillende scènes duidelijk van elkaar kunt onderscheiden (en verklaren).
- De symmetrie van de compositie maakt het onderscheid tussen uitverkorenen / heiligen / hemel (aan Christus' rechterzijde) en verdoemden / duivels / hel (aan zijn linkerzijde) nog duidelijker.
- De uitverkorenen/heiligen zijn statisch en/of ordelijk opgesteld, terwijl de scènes in de hel zich onderscheiden door chaos.
- De verschillende scènes worden gescheiden door stroken / lateien met uitleg in Latijnse tekst (die bijvoorbeeld monniken, die pelgrims begeleidden, konden lezen).

per juist antwoord

1

5 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

In de middeleeuwse standenmaatschappij vertegenwoordigt de ridder de adelstand, die ver verheven is boven het volk. In de trotse ridder die hoog(hartig) te paard zit en daar (voor straf) vanaf gegooid wordt, herkende men dan ook gemakkelijk de zonde van de Hoogmoed en de straf die daar onvermijdelijk op volgt.

Vraag	Antwoord	Scores
6	<p>maximumscore 1</p> <p>Antwoorden moeten de volgende strekking hebben (één van de volgende):</p> <ul style="list-style-type: none"> – In de (Romaanse) middeleeuwen waren er nog maar weinig afbeeldingen, die de gewone mensen bovendien zelden onder ogen kregen. Boeken (met miniaturen) waren buiten de kloosters onbereikbaar; beeldhouwwerk en schilderijen zag hij alleen aan of in de kerk. – In de (Romaanse) middeleeuwen had de gemiddelde beschouwer een beperkte actieradius. Hij zag meestal niet meer dan alleen de kerk (met beeldhouwwerk en/of schilderijen of mozaïek) van de gemeenschap, het dorp of stadje waar hij (in de buurt) woonde. 	
7	<p>maximumscore 2</p> <p>twee van de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> – De straffen en kwellingen zijn heel realistisch uitgebeeld. – Er zijn veel huiveringwekkende details (van uiteenlopende martelingen) te zien. – De zondaars zijn (meestal) naakt. – Satan en zijn duivels zijn afschrikwekkende (grijnzende) monsters (die met een sadistisch genoegen hun martelingen uitvoeren). 	
	per juist antwoord	1
8	<p>maximumscore 2</p> <p>Het antwoord moet de volgende strekking hebben: Volgens de middeleeuwse filosofen en/of volgens Bonaventura is sprake van schoonheid als een beeld precies beantwoordt aan de bedoelingen waarmee het is gemaakt. Hier is de (grote) duivel overtuigend lelijk: slangen uit zijn hoofd, groen als een reptiel, met dierlijke kenmerken (hoorns, een staart). Dit maakt hem angstaanjagend en daardoor is de voorstelling doeltreffend en daarom mooi.</p>	
	Indien een relevant deel van het antwoord is gegeven	1
9	<p>maximumscore 2</p> <p>Antwoorden moeten de volgende strekking hebben:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bernardus hechtte grote waarde aan een innerlijke beleving van het geloof (gebed, meditatie), waarbij niets de aandacht mocht afleiden van de essentie (en uiterlijkheden leiden af) • Voor de kerken en kloosters van zijn orde betekende dit dat hij streefde naar een sobere architectuur zonder beeldhouwkunst of andere decoraties, waarbij schoonheid werd bereikt door harmonieuze verhoudingen 	<p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

10 maximumscore 2

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

Belcampo nam de gangbare, traditionele christelijke visie op hemel en hel tot onderwerp voor een humoristische vertelling, waarin hij de ernst van het geloof enigszins plagerig relateert. Eind jaren vijftig was dat ontwrichtend. De Nederlandse samenleving was in die tijd sterk verzuild, burgerlijk en behoudend. Het gezag van overheid en kerkgenootschap was nog onaantastbaar. Pas in de jeugdcultuur en/of massacultuur van de jaren zestig werden normen en waarden op grote(re) schaal gerelativeerd.

Indien een relevant deel van het antwoord is gegeven

1

11 maximumscore 3

drie van de volgende:

- (*vormgeving*:) De wezens, duivels en monsters zijn absurde, fantasievolle creaties waar nauwelijks of geen dreigende werking vanuit gaat, of: cartoonachtig getekende wezens (als uit een stripverhaal) maken het komisch.
- (*vormgeving*:) Het collage-achtige geheel (foto-decor, tekeningen, toneelspel) maakt de gebeurtenis onwerkelijk / vervreemdend.
- (*kostuums*:) De kostumering van duivels en monsters roept associaties met carnavalspakken op en/of zien er 'zelfgemaakt' uit, waardoor de figuren er verkleed uitzien.
- (*speelstijl*:) Enigszins groteske / amateuristische / type-matige speelstijl: de figuren zijn (verklede) figuranten.
- (*vertelvorm*:) Het gebeuren wordt begeleid door een verteller die getuige is van het einde der tijden, maar die hier niet angstig van wordt: rustig en ironisch voorziet hij de gebeurtenissen van commentaar.
- (*inhoud*:) Het oordeel over goed en kwaad valt erg mee. De verteller laat weten dat vooral vervelende mensen worden gestraft en dat meer dan de helft wordt gered, waaronder in ieder geval alle kinderen.

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

12 maximumscore 2

- Massacultuur: omdat het bedoeld is voor een groot (duizendvoudig) publiek en omdat het werd (aangekondigd en) verspreid via een massamedium, namelijk televisie, of: het onderwerp is laagdrempelig gebracht: een literair onderwerp wordt geestig gepresenteerd en/of op een 'losse' manier vormgegeven 1
- Het is echter geen massaproduct omdat (één van de volgende): 1
 - het Laatste Oordeel een serieus onderwerp is.
 - het een literair onderwerp is en literatuur is 'hoge' cultuur.
 - VPRO-programma's niet gemaakt worden voor een massapubliek: het is kritisch vermaak met een vooruitstrevend 'artistieke' vormgeving die vooral in relatief kleine kring wordt gewaardeerd.

13 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:
 Drupsteen zette een (destijds) nieuwe, grafische techniek in: hij voegde 'animaties' toe, getekende figuren / wezens / objecten. Hij gebruikte ze als onderdeel van een collage-achtig geheel: de beelden zijn verder samengesteld uit foto's (ansichtkaarten), die het decor vormen waarin gefilmde figuren handelingen uitvoeren.

Blok 2

14 maximumscore 2

- Het antwoord moet de volgende strekking hebben:
- bewondering: 1
 - Faust's reputatie als magiër en astroloog moet, evenals zijn grote kennis van de alchemie en geneeskunde, de bewondering van zijn tijdgenoten hebben opgeroepen (bijvoorbeeld het idee dat alchemistische kennis gebruikt kon worden om goud te maken en/of de astrologische kennis om de toekomst te voorspellen).
 - vrees (één van de volgende): 1
 - Faust's opvattingen over magie en astrologie konden in verband gebracht worden met tovenarij, hekserij en duivelskunsten.
 - Faust's vrije levenswijze als vagant zal hebben bijgedragen tot zijn geduchte reputatie: een vrijdenkend zwervend type is bijvoorbeeld een bron van anarchie die kan leiden tot opruiing / opstandigheid / ongehoorzaamheid binnen een geordende, christelijke samenleving.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

15 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben (één van de volgende):

- In een periode van reformatie, waarin kritiek op het gezag ontstond, is het Faustverhaal fascinerend omdat er kritische vragen worden gesteld over geloof en theologie (Faust wordt vergezeld door een duivel als reëel persoon en door zijn opvattingen verleid).
- Door de uitvinding van de boekdrukkunst konden boeken sneller geproduceerd worden (waardoor aan de grote vraag naar boeken kon worden voldaan) en/of door toegenomen reislust in Europa kon het boek *Historia von D. Johann Fausten* zich snel verspreiden.

16 maximumscore 2

Het antwoord moet de volgende strekking hebben (twee van de volgende):

- Het verhaal van Faust is ernstig: hij sluit een verbond met de duivel, dit is een vorm van grensoverschrijding, van menselijke overmoed (hamartia, grote menselijke fout).
- Het verhaal van Faust kent een tragisch einde: zijn verlangen naar ware kennis en macht leiden tot zijn ondergang (een onnatuurlijke dus tragische dood).
- Faust stierf onder mysterieuze omstandigheden: dit kan gebruikt worden als een dramatisch gegeven om de spanning op te voeren (deus ex machina: ingrijpen van God of duivel).

per juist antwoord

1

17 maximumscore 3

drie van de volgende:

- Er zitten duivels in: duivelspelers leiden het stuk in, dit verwijst naar de traditie van duiveltonelen in het middeleeuwse, geestelijke toneel.
- Een eenvoudige setting van een simpel decortje met gordijnen: dit verwijst naar het middeleeuwse gebruik van reizende artiestengroepen en wagenspelen.
- De fysieke speelstijl / maskerade verwijst naar de stijl van middeleeuwse vermaaksartiesten als acrobaten, jongleurs, mimespelers.
- Muzikale opening van het spel: ritmes en geluiden trekken de aandacht van het publiek en richten die op de voorstelling die gaat beginnen.
- Skeletten, doodshoofden, duivelskostuums en instrumenten verwijzen naar een middeleeuwse traditie om symbolen te gebruiken die de toeschouwer doordringen van het motto 'memento mori'.

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

18 maximumscore 2

twee van de volgende:

- Faust wordt verbeeld als humanistische geleerde (met toga en baret).
- De ruimte van Faust ziet eruit als een ‘studiolo’ of studeervertrek met boeken, waarmee het belang van wetenschap als bron van kennis wordt benadrukt.
- Tekstverwijzingen naar beroemde geleerden uit de klassieke oudheid (Aristoteles) geven aan dat deze wetenschapper zich heeft verdiept in de klassieke geschriften en/of in het Latijn of in Latijnse termen.
- Faust’s kennis van natuurwetenschap / medicijnen, rechtswetenschap en theologie werden in de renaissance van belang geacht.

per juist antwoord

1

19 maximumscore 2

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

- Renaissance: Het Faustmotief is een uiting van het renaissancistische zoeken naar kennis. In Faust herkent men de zelfbewustwording van de westerse mens, die zich losmaakt van de traditie (van de autoriteit van de Kerk)
- Faust is echter nog niet tevreden met de wetenschappelijke kennis die in zijn tijd voorhanden was. Hij begrijpt dat de wetenschap niet alle vragen kan beantwoorden, of: hij wil (nog meer macht vergaren en) de grenzen van het menselijk kenbare overstijgen

1

1

20 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

In beide verhalen worden mensen (met succes) verleid door de duivel en/of in beide verhalen is sprake van het overschrijden van grenzen (die God gesteld heeft) aan de menselijke mogelijkheden (Adam en Eva aten een verboden vrucht van de boom der kennis en ook Faust was op zoek naar verboden kennis).

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

21 maximumscore 4

vier van de volgende:

- Verzet tegen rationaliteit, tegen de eenzijdige benadrukking van rationaliteit als enige vorm van weten, blijkt uit Faust's teleurstelling in de natuurwetenschap.
- Het zoeken naar hartstocht/passie / dramatiek: de ontdekking van de waarde van het gevoel als nieuwe dimensie van kennis is te zien in de liefde van Faust voor Gretchen, of: Faust I vertelt het melodramatische verhaal van een ongelukkige liefde.
- Eenzaamheid van het individu: de 'kosmische' smart / Weltschmerz in Faust, die lijdt aan een onvervuld leven.
- De vlucht in een andere wereld: fascinatie voor onderwerpen die buiten de realiteit staan, bijvoorbeeld sprookjesachtige elementen en/of magie en toverij in de heksenkeuken en/of elementen uit mythen en sagen zoals het opvoeren van de onderwereld (Hades).
- Interesse voor het verleden: fascinatie voor de middeleeuwen en volkse legenden is te zien in de bewerking van het Faustmotief, dat zowel Duits is als middeleeuws.
- De kunstenaar / wetenschapper als genie: Faust is iemand die zich bewust is van zijn individualiteit en kwaliteit: tegen alle conventies in volgt hij zijn eigen wil.

per juist antwoord

1

22 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

Faust ontdekt dat het streven naar het goede of het hogere ook verkeerd kan uitpakken. Hij leert daarvan dat een mens zijn leven maar in beperkte mate kan sturen en dat hij dat moet accepteren.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

23 maximumscore 3

De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:

- afbeelding 9: Faust is (vier keer) te zien (min of meer als silhouet) in zijn studeerkamer (met boeken en lessenaar), met op de achterwand een grote projectie van een groenachtig gezicht van een oude man met gesloten ogen (de Aardgeest).
- afbeelding 10: De kunstmatige, nieuwe mens Homunculus is verbeeld als een kleine jongen in een glazen bol, (die via kettingen in de lucht kan hangen als een ‘zeepbel’) en die associaties oproept met een ‘reageerbuiskind’.
- afbeelding 11: Voor de hemel(vaart) is gebruik gemaakt van een transparante, omhooglopende spiraalvormige weg van metaal, die doet denken aan (Bruegels Toren van Babel maar ook aan) een trap naar een ruimteschip (waarbij de witte figuren fungeren als sciencefictionachtige bemanningsleden, moderne engelen).

per juist antwoord

1

24 maximumscore 2

twee van de volgende:

- De beeldtaal is gestileerd: overbodige realistische details zijn weggelaten, de focus is gericht op de betekenis (heldere codering van de boodschap).
- De beeldtaal overstijgt de realiteit: is sprookjesachtig / mysterieus of magisch (de verbeelding van de hel).
- De beeldtaal is herkenbaar: refereert aan theatercodes die wij (her)kennen zoals een opgeroepen geest (projectie van een gezicht), een kunstmatige mens (kind in een ‘destilleerkolf’), vuurspuwende hellemond.
- De beeldtaal is symbolisch: gebruik van symbolen als betekenisvolle codering (contrast tussen een kleine mens in de schaduw van de grote geest of mythologische god verwijst naar een klassieke esthetiek; mens in een glazen stolp verwijst naar een visionair beeld van de maakbare mens).

per juist antwoord

1

25 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

In de negentiende eeuw is het individu zelf verantwoordelijk voor zijn daden en zijn keuzes. Omdat Faust zelfinzicht toont (het kwaad in zichzelf onderkend en bevochten heeft) en van zijn fouten geleerd heeft, wordt hij gered.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Blok 3

26 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

Groepen gelijkgestemde kunstenaars uit verschillende disciplines gingen samenwerken om een gezamenlijk / interdisciplinair programma van vernieuwingen te bedenken en uit te voeren. (Het gezelschap Ballets Russes trok 'moderne' componisten aan en liet decors en kostuums ontwerpen door bekende (avant-garde) beeldend kunstenaars.)

27 maximumscore 3

drie van de volgende:

- De vrije en losse armbewegingen suggereren vliegen of fladderen.
- De vele sprongen (elevatiedans) suggereren het vliegen.
- De bewegingen zijn grillig / snel of wendbaar / met veel richtingsveranderingen, wat 'vurigheid' of temperament uitdrukt.
- Met het armgebaar om haar hoofd lijkt de Vuurvogel trots haar kuif of tooi te benadrukken.
- Als een vogel pikt de danseres een vrucht uit de boom en houdt die in haar 'snavel' / mond.

per juist antwoord

1

28 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

Strawinsky was, in tegenstelling tot de romantici, van mening dat muziek niets kan uitbeelden, niets anders uitdrukt dan zichzelf. In de romantiek ligt juist heel vaak een buitenmuzikaal gegeven ten grondslag aan de muziek.

29 maximumscore 3

drie van de volgende:

- (*kostuum:*) Zijn kostuum is beschilderd met een skelet en/of: hij is geschminkt als een heel oude man die al dicht bij de dood staat.
- Hij heeft heel lange nagels, waardoor zijn handen op klauwen lijken.
- (*kleur:*) De kleuren zwart en/of gifgroen verwijzen naar dood en verderf.
- (*attribuut:*) Hij heeft een slangenstaf als symbool van het wrede.
- (*houding:*) Hij is kromgebogen en/of beweegt zich laag bij de grond.

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

30 maximumscore 3

drie van de volgende verschillen:

- De dans van de Vuurvogel is licht en verheven en/of met haar armbewegingen bezweert ze het Kwaad <> Katschei beweegt zich ‘ongecoördineerd’ en/of laag bij de grond.
- De prinsessen dansen vloeiend en lieflijk <> de dans van de dienaren van Katschei is heftig en dreigend.
- De prinsessen dansen samen in een kring/cirkel; dat wijst op harmonie <> de dienaren van Katschei dansen los van elkaar.
- De prinsessen blijven meer in één hoogtelaag (meer gelijkmatig) <> de dienaren van Katschei dansen afwisselend laag bij de grond en maken dan weer hoge sprongen (meer onbesuisd).

per juist verschil

1

31 maximumscore 2

In het antwoord moeten twee van de volgende muzikale middelen beschreven zijn:

- (*Klankkleur / instrumentatie:*) bij het Goede komen vooral strijkers en houtblazers voor, bij het Kwaad koper en slagwerk.
- (*Dynamiek:*) in de muziek klinkt het Goede zachter en het Kwade sterker.
- (*Melodie en ritme:*) het Goede is meer melodisch en vloeiend / gebonden <> het Kwaad minder melodisch en meer ritmisch, meer kort/gestoten/staccato.
- (*Samenklank:*) het Goede klinkt meer consonant en het Kwade meer dissonant.

per juist antwoord

1

32 maximumscore 2

twee van de volgende:

- (*bezetting:*) kleinschalige bezetting (slechts zeven instrumenten) in plaats van een symfonieorkest, of: kleine groep instrumentalisten in plaats van groot orkest met groepen zoals bij *De Vuurvogel*, of: er is een spreekstem die ook een muzikale rol vervult (in *De Vuurvogel* wordt niet gesproken of gezongen).
- (*klankkleur:*) bijzondere combinatie van instrumenten (viool, klarinet, fagot, cornet à piston, trombone, contrabas en slagwerk) in vergelijking met traditionele bezettingen.
- (*maat en ritme:*) veel maatwisselingen en/of onregelmatige ritmes, of: (puntige) ritmiek is beïnvloed door de jazz (dansritmes).
- (*samenklank:*) veel meer dissonante samenklanken dan in *De Vuurvogel*

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

33 maximumscore 2

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

Het is een gewone jongen die een lange weg te gaan heeft. Dat blijkt uit zijn ritmische manier van dansen: hij maakt energieke 'loop'-bewegingen, soms moe, soms dartel springend of buitlend. Hij danst met zijn plunjezak die hij soms speels ronddraait of -slingert, die soms over de grond sleept. De bewegingen drukken uit dat hij jong / speels en fit is, later moe wordt van de lange tocht, ofwel geven de gemoedstoestand van de danser weer.

Indien een relevant deel van het antwoord is gegeven 1

34 maximumscore 2

De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:

- (*decor*) Er is een verhoging aangebracht die fungeert als drempel / grens tussen het veilige en onveilige gebied: boven zit het paar, zich niet bewust van de duivel, met de viool op de voorgrond, voor het grijpen (hoewel de duivel er nog niet bij kan). De duivel bevindt zich op het lagere vlak (de onderwereld) 1
- (*dans*) De duivel beweegt zich op een energieke / provocerende / snelle / staccato-manier, maakt bokkensprongen, korte snelle passen op 'bokkenpootjes', heen en weer langs (en af en toe even óp) de verhoging die de grens vormt 1

35 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

Het expressionisme, waarbij kunstenaars hun individuele ziel en/of emoties wilden uitdrukken in hun werk: een muziekinstrument / viool (die 'spreekt als zijn eigen hart') heeft veel expressieve mogelijkheden en is daarom geschikt om als symbool te dienen voor wat ermee wordt uitgedrukt.

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste tien kandidaten per school in het programma WOLF.

Zend de gegevens uiterlijk op 5 april naar Cito.

6 Bronvermeldingen

afbeelding 1	tot en met 4: Timpaan van de Sainte-Foy in Conques, Frankrijk, midden 12 ^{de} eeuw
afbeelding 2	Koepelmozaïek van het Baptisterium, Florence, 13 ^{de} eeuw, detail
afbeelding 3	Miniatuur uit het Getijdenboek van Catherina van Kleef, omstreeks 1440
afbeelding 4	Miniatuur uit het Winchester Psalterium, omstreeks 1160
afbeelding 5:	Titelblad <i>Historia von D. Johann Fausten</i> , Frankfurt am Main, 1587
afbeelding 6 t/m 12	scènefoto's uit <i>Goethes Faust</i> van Peter Stein, 2001
afbeelding 13	Natalia Gontcharova, Kostuumontwerp voor Katschei, 1926
fragment 1	uit <i>Het Grote Gebeuren</i> , vormgeving Jaap Drupsteen voor VPRO, 1975/1976
fragment 2 en 3	uit <i>The Tragical History of Dr. Faustus</i> van Christopher Marlowe (1593)
fragment 4, 5 en 6	uit <i>De Vuurvogel</i> door Kirov-Ballet, Sint Petersburg
fragment 7 en 8	uit <i>L'Histoire du Soldat</i> door het Nederlands Dans Theater, 1986, choreografie Jiří Kylián
tekst 1	naar Emile Mâle, <i>L'Art religieux du XIIe siècle en France</i> , 1925.
tekst 2	uit: Umberto Eco, <i>De geschiedenis van de schoonheid</i> , Bert Bakker, Amsterdam 2005
tekst 7	samengesteld uit: Larousse, <i>Dictionnaire de la Danse</i> , 1999 en Utrecht, L., <i>Van hofballet tot postmoderne-dans</i> , Zutphen 1988

Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling heeft ernaar gestreefd de auteursrechten op hier gebruikt materiaal te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Wie desondanks meent zekere rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen met Cito.